

อนุสัญญารอตเตอร์ดัมว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศ

(Rotterdam convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade)

๑. ความเป็นมา

อนุสัญญารอตเตอร์ดัมว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศ (Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade: PIC) เป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศในการควบคุมการนำเข้าและการส่งออกสารเคมีอันตรายต้องห้ามหรือจำกัดการใช้อย่างเข้มงวดและสูตรผสมของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่เป็นอันตรายอย่างร้ายแรงริเริ่มโดยโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) และองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food Agriculture Organization of the United Nations: FAO) ซึ่งได้ตระหนักถึงปัญหาการจำหน่ายสารเคมีอันตรายที่ถูกห้ามใช้ในประเทศผู้ผลิตหรือประเทศผู้ส่งออกแล้วถูกส่งมายังประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งนอกจากจะเกิดความไม่เป็นธรรมทางการค้าแล้ว ยังทำให้ประเทศผู้นำเข้าได้รับผลจากพิษภัยของสารเคมีอันตรายเหล่านั้น จึงได้ร่างหลักการเกี่ยวกับการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้า (Prior Informed Consent Procedure: PIC) เพื่อให้ประเทศกำหนดให้ประเทศผู้ผลิตหรือประเทศผู้ส่งออกแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าและสอบถามความสมัครใจของประเทศผู้นำเข้าก่อน หากประเทศผู้นำเข้าอนุญาตจึงจะส่งสารเคมีอันตรายเหล่านั้นได้ ทั้งนี้ UNEP และ FAO ได้แจ้งหลักการดังกล่าวให้ประเทศสมาชิกรับไปปฏิบัติโดยวิธีอาสาปฏิบัติ โดยกำหนดไว้ในจรรยาบรรณระหว่างประเทศในเรื่องการจำหน่ายและการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ของ FAO เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘ และแนวทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารเคมีในการค้าระหว่างประเทศของ UNEP เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๐ แต่เนื่องจากหลักการดังกล่าวโดยวิธีอาสาปฏิบัติ ไม่สามารถควบคุมประเทศสมาชิกให้ปฏิบัติได้ผลอย่างจริงจัง จึงได้มีการจัดประชุมคณะกรรมการเจรจาระหว่างรัฐบาลเพื่อร่างกลไกทางกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศขึ้น ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๑ รวม ๕ ครั้ง และได้บรรลุข้อตกลงในหลักเกณฑ์ ต่อมาในการประชุม Diplomatic Conference ณ เมืองรอตเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้เปิดให้มีการลงนามอนุสัญญาขึ้น เรียกว่า อนุสัญญารอตเตอร์ดัมว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศ และเปิดให้มีการลงนามที่สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๔๑ ถึงวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๒ โดยมีประเทศที่ร่วมลงนาม ๗๒ ประเทศ และมีประเทศที่ให้สัตยาบันแล้ว ๑๕๔ ประเทศ (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน ๒๕๕๗)

คณะรัฐมนตรี ในคราวการประชุมเมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ มีมติเห็นชอบให้ประเทศไทยให้ภาคยานุวัติสารในอนุสัญญา Rotterdam ต่อมาประเทศไทยได้ให้ภาคยานุวัติต่ออนุสัญญา Rotterdam เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ซึ่งอนุสัญญาฯ ได้มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ เป็นต้นมา

๒. พันธกรณีสำคัญที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยในฐานะภาคีสมาชิกอนุสัญญา Rotterdam มีพันธกรณีที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

๑) การแจ้งการใช้มาตรการด้านกฎระเบียบขั้นสุดท้ายสำหรับสารเคมีต้องห้ามหรือที่ถูกจำกัดการใช้ อย่างเข้มงวดภายในประเทศ ต่อสำนักเลขาธิการอนุสัญญาฯ ภายใน ๙๐ วัน หลังจากวันที่มาตรการด้านกฎระเบียบ ขั้นสุดท้ายมีผลบังคับใช้

๒) การเสนอบัญชีรายชื่อสูตรผสมของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่เป็นอันตรายอย่างร้ายแรง

๓) การแจ้งทำที่การนำเข้า (ยินยอมให้นำเข้า ไม่ยินยอมให้นำเข้า หรือยินยอมให้นำเข้าแต่ต้องทำตามเงื่อนไข) สำหรับสารเคมีแต่ละชนิดในภาคผนวก III ของอนุสัญญาฯ โดยตัดสินใจบนพื้นฐานของมาตรการด้านกฎหมายและการบริหารจัดการ หรือแจ้งทำที่ชั่วคราว (การตัดสินใจชั่วคราว หรืออยู่ระหว่างการพิจารณา) ต่อสำนักเลขาธิการอนุสัญญาฯ ภายในระยะเวลา ๙ เดือน หลังจากสำนักเลขาธิการฯ แจ้งเวียนเอกสาร Decision Guidance Document (DGD)

๔) หากเป็นกรณีที่ไม่ยินยอมนำเข้า ต้องประกันว่าจะไม่มีการนำเข้าสารเคมีชนิดนั้นจากทุกแหล่ง และจะต้องไม่มีการผลิตสารเคมีชนิดนั้นเพื่อใช้ภายในประเทศ

๕) การประกันว่าไม่ส่งออกสารเคมีไปยังภาคีผู้นำเข้าที่ไม่ได้แจ้งทำที่ หรือแจ้งทำที่ชั่วคราว ที่ไม่ได้ระบุทำที่การตัดสินใจ

๖) ต้องแจ้งข้อมูลการส่งออกสารเคมีต้องห้าม หรือสารเคมีที่ถูกจำกัดการใช้อย่างเข้มงวดให้แก่ภาคีผู้นำเข้า ก่อนการส่งออกครั้งแรกในทุกปีปฏิทิน และข้อมูลที่ต้องแจ้งพร้อมกับสารเคมีที่ส่งออก ได้แก่ รหัสระบบศุลกากร โดยจำเพาะขององค์การศุลกากรโลก การติดฉลากระบุความเสี่ยงหรืออันตรายต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม และเอกสารข้อมูลความปลอดภัยของสารเคมี

๗) ให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ เทคนิค เศรษฐกิจและกฎหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับสารเคมีที่อยู่ในขอบเขตของอนุสัญญาฯ รวมทั้งข้อมูลด้านพิษวิทยา พิษวิทยาสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย การให้ข้อมูลเผยแพร่แก่หมู่สาธารณชนเกี่ยวกับมาตรการด้านกฎระเบียบในประเทศที่เกี่ยวข้องกับสารเคมี ข้อมูลด้านการจัดการสารเคมีและอุบัติเหตุจากสารเคมี รวมถึงข้อมูลทางเลือกอื่นๆ ที่มีความปลอดภัยมากกว่า

๘) ร่วมมือกันในการส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและขีดความสามารถในการจัดการสารเคมีตลอดวงจรของสารเคมี รวมทั้งการจัดฝึกอบรมแก่ภาคีอื่น

๓. รายชื่อสารเคมีที่ถูกควบคุมภายใต้อนุสัญญา Rotterdam

อนึ่ง รายชื่อสารเคมีในภาคผนวก III ของอนุสัญญา Rotterdam ในปัจจุบันมี ๔๗ ชนิด จำแนกเป็น สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ (pesticides) ๒๙ ชนิด สูตรผสมของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่เป็นอันตรายอย่างร้ายแรง (severely hazardous pesticide formulations) ๔ ชนิด และสารเคมีอุตสาหกรรม (industrial chemicals) ๑๔ ชนิด ดังรายละเอียดในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ รายชื่อสารเคมีในภาคผนวก III ของอนุสัญญา Rotterdam ๔๗ ชนิด (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน ๒๕๕๗)

สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์	สูตรผสมของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่เป็นอันตรายอย่างร้ายแรง	สารเคมีอุตสาหกรรม
๑. ๒,๔,๕ – T and its salts and esters	๑. dustable powder	๑. asbestos-crocidolite
๒. aldrin	formulations containing a	๒. asbestos-actinolite
๓. binapacryl	combination of;	๓. asbestos-
๔. captafol	-benomyl at or above ๗%	anthophyllite
๕. chlordane	-carbofuran at or above	๔. asbestos-amosite
๖. chlordimeform	๑๐% - thiram at or above ๑๕%	๕. asbestos-tremolite
๗. chlorobenzilate	๒. methamidophos (soluble liquid	๖. polybrominated
๘. DDT	formulations of the substance	biphenyls (PBB)
๙. dieldrin	that exceed ๖๐๐ g active	๗. polychlorinated
๑๐. Dinitro-ortho-cresol (DNOC) and	ingredient/l)	biphenyls, (PCB)
its salt (such as ammonium salt,	๓. phosphamidon (soluble liquid	๘. polychlorinated
potassium salt and sodium salt)	formulations of the substance	terphenyls, (PCT)
๑๑. Dinoseb and its salts and esters	that exceed ๑๐๐๐ g active	๙. tetraethyl lead
๑๒. ๑,๒ – dibromoethane, (EDB)	ingredient/l)	๑๐. tetramethyl lead
๑๓. ethylene dichloride	๔. methyl – parathion (emulsifiable	๑๑. tris (๒,๓ -
๑๔. ethylene oxide	concentrates (EC) at or above	dibromopropyl)
๑๕. fluoroacetamide	๑๙.๕% active ingredient and dusts	phosphate
๑๖. HCH (mixed isomers)	at or above ๑.๕% active	๑๒. pentabromodiphenyl
๑๗. heptachlor	ingredient)	ether and
๑๘. hexachlorobenzene		pentabromodiphenyl
๑๙. lindane		ether commercial
๒๐. mercury compounds,		mixtures
including inorganic mercury		๑๓. octabromodiphenyl
compounds, alkyl mercury		ether commercial
compounds and		mixtures
alkyloxyalkyl and aryl mercury		๑๔. perfluorooctane
compounds		sulfonic acid, perfluoro-
๒๑. monocrotophos		octanesulfonates,
๒๒. parathion		perfluorooctane
๒๓. pentachlorophenol		sulfonamides, and
๒๔. toxaphene		perfluorooctane-
๒๕. tributyltin compounds		sulfonyls
๒๖. alachlor		
๒๗. aldicarb		
๒๘. endosulfan		
๒๙. azinphos-methyl		

๔. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

หน่วยงานในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามอนุสัญญา Rotterdam มีดังนี้ หน่วยงานผู้มีอำนาจของรัฐ (Designated National Authorities: DNAs) ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลัก ประกอบด้วย ๓ หน่วยงาน คือ กรมวิชาการเกษตร รับผิดชอบสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ กรมโรงงานอุตสาหกรรม รับผิดชอบสารเคมีทางอุตสาหกรรม และกรมควบคุมมลพิษ รับผิดชอบสารเคมีอื่นๆ นอกเหนือจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ และทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานในการดำเนินงานตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ (Official Contact Point)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กรมศุลกากร กรมองค์การระหว่างประเทศ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กรมการค้าต่างประเทศ กรมยุโรป กรมควบคุมโรค กรมอนามัย การท่าเรือแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

๕. การดำเนินงานที่ผ่านมา

ประเทศไทยมีส่วนร่วมในขั้นตอนการเจรจาและการพัฒนาอนุสัญญา Rotterdam ตั้งแต่แรกเริ่ม ในปัจจุบันมีการดำเนินการตามอนุสัญญาฯ อย่างต่อเนื่อง โดยมีการปฏิบัติตามพันธกรณีในทุกข้อบทหลัก อาทิ กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารเคมีล่วงหน้า การตอบรับนำเข้า การแจ้งการใช้มาตรการด้านกฎระเบียบขั้นสุดท้าย การตอบรับการแจ้งการส่งออก การแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อมูลที่ต้องแจ้งพร้อมกับสารเคมีที่ส่งออก โดยการดำเนินงานที่ผ่านมา มีดังนี้

๑) การแจ้งการใช้มาตรการด้านกฎระเบียบขั้นสุดท้าย

กรมวิชาการเกษตรและกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้แจ้งข้อมูลสารเคมีอุตสาหกรรมและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่ประเทศไทยประกาศเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ ๔ (ห้ามการประกอบกิจการนำเข้าส่งออก) แก่สำนักเลขาธิการของอนุสัญญาฯ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๓

๒) การควบคุมการนำเข้าส่งออกสารเคมีที่อยู่ในบัญชีรายชื่อที่อยู่ในกระบวนการ PIC

กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ประกาศให้สารเคมีอุตสาหกรรมและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ ในกระบวนการ PIC เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ ๓ หรือชนิดที่ ๔ ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย

๓) การแจ้งตอบรับนำเข้าสารเคมีที่อยู่ในกระบวนการ PIC

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการแจ้งท่าทีการนำเข้า (Import Response) สำหรับสารเคมีที่อยู่ในกระบวนการ PIC ให้สำนักเลขาธิการอนุสัญญาฯ แล้ว โดยได้ดำเนินการมาตั้งแต่เมื่อประเทศไทยได้แสดงเจตนารมณ์เข้าร่วมในกระบวนการ PIC ตั้งแต่ในช่วงที่ UNEP และ FAO เริ่มดำเนินการจัดทำร่างหลักการดังกล่าว

๔) การแจ้งการส่งออกและข้อมูลที่ต้องแจ้งพร้อมกับสารเคมีที่ส่งออก

ประเทศไทยไม่มีการแจ้งการส่งออก เนื่องจากสารเคมีต้องห้าม หรือวัตถุอันตรายชนิดที่ ๔ ได้รวมถึงการห้ามการประกอบกิจการนำเข้าส่งออกด้วย ในส่วนการดำเนินงานด้านข้อมูลที่ต้องแจ้งพร้อมกับสารเคมีที่ส่งออก กระทรวงการคลัง โดยกรมศุลกากรได้กำหนดรหัสระบบศุลกากรจำเพาะที่เป็นระบบเดียวกันทั่วโลก สำหรับสารเคมีที่อยู่ในภาคผนวก III ของอนุสัญญาฯ

๕) การเข้าร่วมประชุมรัฐภาคีและการประชุมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยได้จัดส่งผู้แทนเข้าร่วมการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญา Rotterdam (COP) ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๖ รวม ๖ ครั้ง เพื่อแสดงบทบาทของประเทศในการดำเนินการตามพันธกรณีของอนุสัญญา

๖) การให้ความร่วมมือและประสานงาน

ประเทศไทยให้ความร่วมมือโดยประสานกับสำนักเลขาธิการฯ องค์การระหว่างประเทศ และประเทศต่างๆ ในการดำเนินการตามกระบวนการ PIC อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่มีการนำกระบวนการ PIC มาใช้โดยวิธีอาสาปฏิบัติ การรับความช่วยเหลือด้านวิชาการ รวมทั้งการเป็นเจ้าภาพจัดประชุมระดับภูมิภาคต่างๆ นอกจากนี้ กรมควบคุมมลพิษ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามพันธกรณีของอนุสัญญา รวมทั้งการจัดทำข้อมูลเอกสารเผยแพร่ และสื่อประชาสัมพันธ์ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามพันธกรณีของอนุสัญญา ในประเทศ

๖. ประเทศไทยจะได้อะไรจากการเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกและปฏิบัติตามอนุสัญญา

- ๑) ปกป้องสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากสารเคมี
- ๒) ควบคุมการนำเข้าและส่งออกสารเคมีอันตรายได้อย่างเข้มงวดและเป็นระบบ
- ๓) ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสารเคมี
- ๔) ใช้ประโยชน์ในการประเมินความเสี่ยงอันตรายจากสารเคมี
- ๕) มีสิทธิเสนอบัญชีรายชื่อสูตรผสมสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่เป็นอันตรายอย่างร้ายแรง
- ๖) ได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการและงบประมาณในการจัดการสารเคมี
- ๗) ป้องกันการนำเข้าและส่งออกสารเคมีอันตรายอย่างผิดกฎหมายระหว่างชาติ
- ๘) ปกป้องมิให้มีการลักลอบทั้งสารเคมีอันตรายเข้าในประเทศ
- ๙) แสดงบทบาทของประเทศในการดำเนินการตามเจตนารมณ์ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก

๗. ช่องทางการได้รับข่าวสาร

เว็บไซต์สำนักเลขาธิการอนุสัญญา Rotterdam: <http://www.pic.int>

สามารถติดตามอ่านข้อมูลความคืบหน้าได้ที่ www.pcd.go.th
หรือติดต่อส่วนของเสียอันตราย สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ
โทร ๐ ๒๒๙๘ ๒๔๒๖ โทรสาร ๐ ๒๒๙๘ ๕๓๙๓ Email: chem@pcd.go.th